Kohtulahendite kogumik

ÜLDKOHTU OTSUS (esimene koda)

18. juuni 2013 *

Kalandus — Rahaline toetus kontrolli- ja järelevalvekavade rakendamiseks — Otsus mitte hüvitada kahe patrullimiseks kasutatava ookeanilaeva ostmiseks kulutatud summat — EÜ artikkel 296 — Direktiiv 93/36/EMÜ — Õiguspärane ootus — Põhjendamiskohustus

Kohtuasjas T-509/09,

Portugali Vabariik, esindajad: L. Inez Fernandes, A. Trindade Mimoso ja A. Miranda Boavida ning hiljem M. Inez Fernandes, H. Leitão ja V. Coelho,

hageja,

versus

Euroopa Komisjon, esindajad: A. Bouquet ja M. Afonso,

kostja,

mille ese on nõue tühistada komisjoni 14. oktoobri 2009. aasta otsus, milles leiti, et osaliselt püügitegevuse kontrolliks ja järelevalveks mõeldud kahe patrullimiseks kasutatava ookeanilaeva ostmisega seotud kulud ei ole kõlblikud sellise Euroopa Liidu rahalise abi saamiseks, mida antakse komisjoni 10. detsembri 2002. aasta otsuse 2002/978/EÜ alusel, mis puudutab teatavate liikmesriikide poolt aastal 2002 ühise kalanduspoliitika suhtes kohaldatavate kontrolli-, inspekteerimis- ja järelevalvesüsteemide rakendamiseks võetud teatavate meetmete rahastamiseks kavandatavate kulude abikõlblikkust (EÜT L 338, lk 33),

ÜLDKOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja esimees J. Azizi, kohtunikud S. Frimodt Nielsen ja M. Kancheva (ettekandja),

kohtusekretär: ametnik C. Heeren,

arvestades kirjalikus menetluses ja 27. novembri 2012. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: portugali.

otsuse

Õiguslik raamistik

1 EÜ artikkel 296, mida kohaldati põhikohtuasja asjaolude asetleidmise ajal, on sõnastatud järgmiselt:

„1. [EÜ asutamislepingu] sätted ei välista järgmiste eeskirjade kohaldamist:

a) ükski liikmesriik ei ole kohustatud andma informatsiooni, mille avalikustamist ta peab oma oluliste julgeolekuhuvide vastaseks;

b) iga liikmesriik võib võtta selliseid meetmeid, mida ta peab vajalikuks oma oluliste julgeolekuhuvide kaitseks ja mis on seotud relvade, laskemoona või sõjavarustuse tootmise või kaubandusega; need meetmed ei või avaldada ebasoovitavat mõju selliste toodete konkurentsitingimustele siseturus, mis ei ole mõeldud spetsiaalselt sõjaliseks otstarbeks.

2. Nõukogu võib komisjoni ettepaneku põhjal ühehäälselt muuta nimekirja, mille ta koostas 15. aprillil 1958 niisugustest toodetest, mille suhtes kohaldatakse lõike 1 punkti b sätteid.”

2 Nõukogu 15. aprilli 1958. aasta otsus 255/58 kehtestab EÜ artikli 296 lõikes 2 viidatud nimekirja, mis on osaliselt esitatud nõukogu 10. novembri 2008. aasta dokumendis nr 14538/08. Selles nimekirjas on täpsemalt sätestatud:

„Alljärgnevalt on toodud nende relvade, laskemoona ja sõjavarustuse, kaasa arvatud tuumarelvade nimekiri, millele kohaldatakse [EÜ] artikli 296 lõike 1 [punkti] b sätteid:

[…]

9. Sõjalaevad ja nende erivarustus:

a) mis tahes liiki sõjalaevad;

[…]”

3 Nõukogu 14. juuni 1993. aasta direktiivi 93/36/EMÜ, millega kooskõlastatakse riiklike tarnelepingute sõlmimise kord (EÜT L 199, lk 1; ELT eriväljaanne 06/02, lk 110), põhjenduses 12 on märgitud:

„[L]äbirääkimistega menetlust tuleks pidada erandlikuks ja seetõttu tuleks seda kohaldada üksnes kindlaksmääratud juhtudel.”

4 Direktiivi 93/36 artiklis 1 on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[…]

d) avatud menetlus – siseriiklik pakkumismenetlus, mille käigus kõik huvitatud tarnijad saavad esitada pakkumise;

[…]

f) läbirääkimistega menetlus – siseriiklik pakkumismenetlus, mille käigus tellija konsulteerib enda valitud tarnijatega ning peab ühe või mitmega neist läbirääkimisi lepingutingimuste suhtes.”

5 Direktiivi 93/36 artikli 2 lõike 1 punkt b näeb ette:

„1. Käesolevat direktiivi ei kohaldata:

[…]

b) tarnelepingute suhtes, mis on salajased või mille teostamisel tuleb rakendada erilisi julgeolekumeetmeid vastavalt asjaomases liikmesriigis kehtivatele õigus- ja haldusnormidele või juhul, kui see on vajalik riigi põhiliste julgeolekuhuvide kaitseks."

6 Direktiivi 93/36 artikkel 3 sätestab:

„Ilma et see piiraks artikli 2, artikli 4 ja artikli 5 lõike 1 kohaldamist, kohaldatakse käesolevat direktiivi kõikide artikli 1 punktis a osutatud toodete suhtes, sealhulgas nende toodete suhtes, mille kohta tellijad on lepingud sõlminud riigikaitse valdkonnas, välja arvatud need tooted, mille suhtes kohaldatakse [EÜ] artikli [296] lõike 1 punkti b sätteid."

7 Nõukogu 28. mai 2001. aasta otsuses 2001/431/EÜ ühenduse rahalise toetuse kohta teatavate kulude katmiseks, mis liikmesriikides tekivad ühise kalanduspoliitika suhtes kohaldatavate kontrolli-, inspekteerimis- ja järelevalvekavade rakendamise tõttu (EÜT L 154, lk 22; ELT eriväljaanne 04/05, lk 81), on sätestatud kord, kuidas esitada Euroopa Ühenduste Komisjonile selle poliitikaga seotud kulude kavad, mille jaoks liikmesriigid soovivad saada rahalist toetust, samuti abikõlblikud kulud.

8 Otsuse 2001/431 artikkel 1 näeb ette:

„Käesolevas otsuses sätestatud tingimustel võib ühendus anda rahalist toetust (edaspidi „rahaline toetus") kontrolliprogrammidele, mis liikmesriigid kehtestavad nõukogu määruses (EMÜ) nr 2847/93 ettenähtud ühise kalanduspoliitika suhtes kohaldatavate kontrolli-, inspekteerimis- ja järelevalvesüsteemide rakendamiseks.

Kontrolliprogrammid peavad täpsustama oma eesmärgid ja kasutatavad vahendid ning kavandatavad kulud, eelkõige artiklis 2 nimetatud meetmete puhul."

9 Otsuse 2001/431 artikkel 2 näeb ette:

„Rahalist toetust võib anda teatavate kontrolliprogrammides ettenähtud kulude katmiseks, mis on kavandatud kaasa aitama järgmistele meetmetele:

[…]

e) kontrollimis-, inspekteerimis- ja järelevalvevahendite omandamine ning ajakohastamine;

[…]"

10 Otsuse 2001/431 artikli 9 lõikes 1 on sätestatud:

„Artikli 2 punktis e nimetatud kulude rahaline toetus hõlmab investeeringuid püügitegevuse kontrollimisel, inspekteerimisel ja järelevalves kasutatavate laevade ning õhusõidukite omandamiseks või moderniseerimiseks."

11 Otsuse 2001/431 artikli 17 lõigetes 2 ja 3 on sätestatud:

„2. Hüvitamistaotluste esitamisel peavad liikmesriigid kontrollima ja tõendama, et kulu on tekkinud käesolevas otsuses ja riiklike töö-, tarne või teenuslepingute sõlmimise korda koordineerivates direktiivides sätestatud tingimusi järgides ning vastavalt II lisa A osa punkt 4 üksikasjalikele eeskirjadele.

3. Kui taotlusest ilmneb, et lõikes 2 nimetatud tingimusi ei ole täidetud, vaatab komisjon olukorra põhjalikult läbi, nõudes, et liikmesriik esitaks oma märkused. Kui läbivaatus kinnitab tingimuste täitmatajätmist, määrab komisjon liikmesriigile järgimise tähtaja. Kui liikmesriik ei ole selleks tähtajaks võtnud meetmeid vastavalt soovitustele, võib komisjon kõnealuses piirkonnas rahalist toetust vähendada, selle peatada või lõpetada. […]”

12 Otsuse 2001/431 II lisa A osa punkt 4 on sõnastatud järgmiselt:

„Täidetud riigihankelepingute küsimustikud peavad viitama Euroopa Ühenduste Teatajas avaldatud avalikele pakkumiskuulutustele. Kui kuulutusi ei avaldatud Euroopa Ühenduste Teatajas, peab makse saaja tõendama, et ühenduse riigihankelepinguid käsitlevat õigust on respekteeritud.

Komisjon võib nõuda kogu teavet, mida ta peab vajalikuks, et otsustada, kas ühenduse riigihankelepinguid käsitlevat õigust on respekteeritud.

[…]”

Vaidluse taust

13 Portugali Vabariigi valitsus otsustas 19. detsembri 2000. aasta ühismäärusega nr 15/2001 (Despacho conjunto nº 15/2001, *Diário da República*, II osa, 11.1.2001, lk 453 ja 454) osta kaks patrullimiseks kasutatavat ookeanilaeva Portugali merealade kontrolliks ja järelevalveks ning merereostuse vastaseks võitluseks. Laevade ehitamiseks valiti läbirääkimistega menetlus äriühinguga Estaleiros Navais de Viana do Castelo SA.

14 Portugali ametiasutused esitasid 15. aprillil 2001 komisjonile otsuse 2001/431 alusel taotluse rahalise toetuse saamiseks teatavate investeerimisprojektide jaoks riiklike püügitegevuse kontrolli- ja järelevalvekavade raames kolmeaastaseks perioodiks 2001–2003. Üks projekt oli mõeldud ookeaniseire laevastiku uuendamiseks ja nägi ette kahe patrullimiseks kasutatava ookeanilaeva ehitamise, mis pidid 70% ulatuses kontrollima ja jälgima püügitegevust.

15 12. novembril 2002 tehti äriühingule Estaleiros Navais de Viana do Castelo ülesandeks ehitada kaks patrullimiseks kasutatavat ookeanilaeva.

16 10. detsembri 2002. aasta otsuses 2002/978/EÜ, mis puudutab teatavate liikmesriikide poolt aastal 2002 ühise kalanduspoliitika (EÜT L 338, lk 33) suhtes kohaldatavate kontrolli-, inspekteerimis- ja järelevalvesüsteemide rakendamiseks võetud teatavate meetmete rahastamiseks kavandatavate kulude abikõlblikkust, andis komisjon otsuse 2001/431 alusel nõusoleku anda rahalist toetust Portugali poolt riiklike püügitegevuse kontrolli- ja järelevalvekavade raames kolmeaastaseks perioodiks 2001–2003 esitatud projektidele. Selle otsuse II lisas on määratud, et aastal 2002 võib Portugali Vabariik saada rahalist toetust maksimaalselt 13 510 837 euro ulatuses.

17 16. jaanuaril 2006 palusid Portugali ametiasutused komisjonil hüvitada 6 732 322,75 eurot kahe äriühingult Estaleiros Navais de Viana do Castelo tellitud patrullimiseks kasutatava ookeanilaeva ostu rahastamiseks.

18 Komisjon teatas Portugali ametiasutustele 6. veebruaril 2006, et ta ei saa nende taotlust rahuldada, kuna tal on vaja täiendavat teavet selle kohta, miks need ametiasutused kasutasid hankemenetluses läbirääkimistega menetlust, mis on ette nähtud üksnes sõjaliseks otstarbeks mõeldud erivarustuse puhul, kuigi need kaks patrullimiseks kasutatavat ookeanilaeva pidid 70% ulatuses kontrollima püügitegevust.

19 Kirjavahetuse tulemusena toimus 19. mail 2008 komisjoni ametnike ja Portugali ametiasutuste vaheline koosolek.

20 29. mail 2009 teatas komisjon Portugali ametiasutustele, et tema arvates ei ole kulud, mille hüvitamist palutakse, abikõlblikud ja seega ei ole võimalik mingeid makseid teha. Komisjon selgitas sisuliselt, et kuna Portugali ametiasutused kasutasid kahe kõnealuse laeva ostmisel läbirääkimistega menetlust, ei järginud nad hankelepingute sõlmimise korda, kuigi see tingimus on sätestatud otsuse 2001/431 artikli 17 lõikes 2. Komisjon andis Portugali ametiasutustele ühekuulise tähtaja uute märkuste esitamiseks.

21 Portugali ametiasutused vastasid komisjonile 7. juulil 2009 ja kordasid, et kahe patrullimiseks kasutatava ookeanilaeva ostmise menetlus toimus kooskõlas Euroopa Liidu riigihankealaste õigusaktidega. Nad lisasid veel Portugali kaitseministri arvamuse ja palusid selles sisalduvaid argumente silmas pidades küsimus uuesti läbi vaadata.

22 Komisjon teatas 14. oktoobri 2009. aasta kirjas Portugali ametiasutustele, et ta otsustas, et kahe patrullimiseks kasutatava ookeanilaeva ostmisega seotud kulud ei ole abikõlblikud, viidates samuti sellele, et projekti jaoks otsuses 2002/978 ettenähtud eelarveline kulukohustus on tühistatud (edaspidi „vaidlustatud otsus").

Menetlus ja poolte nõuded

23 Portugali Vabariik esitas käesoleva menetluse algatamiseks hagiavalduse, mis saabus Üldkohtu kantseleisse 18. detsembril 2009.

24 Portugali Vabariik palub Üldkohtul:

— tühistada vaidlustatud otsus;

— kohustada komisjoni tegema otsuse, millega rahuldatakse hüvitustaotlused, mille Portugali Vabariik esitas otsuse 2002/978 raames;

— mõista kohtukulud välja komisjonilt.

25 Komisjon palub Üldkohtul:

— jätta hagi rahuldamata;

— mõista kohtukulud välja Portugali Vabariigilt.

26 Ettekandja-kohtuniku ettekande põhjal otsustas Üldkohus (esimene koda) alustada suulist menetlust.

27 Poolte kohtukõned ja nende vastused Üldkohtu suulistele küsimustele kuulati ära 27. novembri 2012. aasta kohtuistungil.

Õiguslik käsitlus

Teise nõude vastuvõetavus

28 Portugali Vabariigi nõude osas, milles palutakse, et Üldkohus kohustaks komisjoni tegema otsus rahuldada otsuse 2002/978 raames esitatud hüvitustaotlused, piisab, kui märkida, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt puudub Üldkohtul pädevus teha institutsioonidele ettekirjutusi. Õigupoolest on Üldkohtul vastavalt ELTL artiklile 264 võimalik üksnes vaidlustatud akt osaliselt või täielikult tühistada või jätta hagi rahuldamata. Seejärel on asjassepuutuva institutsiooni ülesanne võtta ELTL artikli 266 kohaselt meetmed Üldkohtu otsuse täitmiseks (vt selle kohta Üldkohtu 29. novembri 1993. aasta määrus kohtuasjas T-56/92: Koelman *vs.* komisjon, EKL 1993, lk II-1267, punkt 18; Üldkohtu 15. septembri 1998. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-374/94, T-375/94, T-384/94 ja T-388/94: European Night Services jt *vs.* komisjon, EKL 1998, lk II-3141, punkt 53, ja 8. oktoobri 2008. aasta otsus kohtuasjas T-51/07: Agrar-Invest-Tatschl *vs.* komisjon, EKL 2008, lk II-2825, punkt 27).

29 Järelikult tuleb teine nõue vastuvõetamatuse tõttu jätta läbi vaatamata.

Tühistamisnõue

30 Oma hagi põhjendamiseks esitab Portugali Vabariik sisuliselt kolm väidet. Esimene puudutab otsuse 2001/431 rikkumist, kuna komisjon ei saanud seaduslikult keelduda taotletud rahaliste vahendite andmisest, sest Portugali Vabariik oli täitnud selles otsuses ettenähtud tingimused. Teine väide käsitleb õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte rikkumist ja kolmas põhjendamiskohustuse rikkumist.

Esimene väide, et otsust 2001/431 on rikutud

31 Portugali Vabariik väidab sisuliselt, et tal oli õigus saada kahe patrullimiseks kasutatava ookeanilaeva ostmisega seotud kulude eest hüvitist, kuna vastupidi komisjoni väidetele vaidlustatud otsuses ei ole ta liidu riigihankealaseid õigusnorme rikkunud.

32 Portugali Vabariik väidab nimelt, et ta on käesoleval juhul järginud siseriiklikke õigusakte, millega võeti üle tol ajal kehtinud liidu riigihankealased õigusnormid, eelkõige direktiiv 93/36. Nende õigusaktidega on siseriiklikusse õigusesse üle võetud iseäranis nimetatud direktiivi artiklites 2 ja 3 sätestatud erandid.

33 Kuna patrullimiseks kasutatavad ookeanilaevad, mille rahastamist taotleti, on aga EÜ artiklis 296 viidatud nimekirja kantud sõjalaevad (vt eespool punkt 2), leiab Portugali valitsus, et ta võis kasutada direktiivi 93/36 artiklites 2 ja 3 sätestatud erandeid ning et selles direktiivis ette nähtud riigihankealased õigusnormid ei olnud käesolevas asjas kohaldatavad.

34 Rahastamistaotluse esitamise ajal kehtinud õigusnormide kohaselt ei saanud komisjon Portugali Vabariigi sõnul pealegi seaduslikult keelduda põhjusel, et ta otsustas kasutada EÜ artiklis 296 ette nähtud erandit. Otsus jätta sõjalaevad rahalisest toetusest ilma on pealegi ebaõiglane, kuna see seab ebasoodsamasse olukorda liikmesriigid, kes on otsustanud kontrollida püügitegevust sõjalaevade abil.

35 Komisjon vaidleb nendele argumentidele vastu.

36 Kõigepealt on oluline märkida, et Portugali Vabariigi ja komisjoni vaheline erimeelsus piirdub sisuliselt küsimusega, kas liikmesriik, kes palub liidult otsuse 2001/431 alusel toetust püügitegevuse kontrollimiseks mõeldud varustuse ostuks, võib kõrvale kalduda liidu riigihankealastest õigusnormidest seetõttu, et asjaomasel varustusel on sõjaline otstarve.

37 Sellega seoses tuleb alustuseks märkida, et otsuses 2001/431 on sätestatud kord, kuidas esitada komisjonile ühise kalanduspoliitikaga seotud kulude kavad, mille jaoks liikmesriigid soovivad saada rahalist toetust, samuti abikõlblikud kulud.

38 Otsuse 2001/431 artikli 2 punktist e, artikli 9 lõikest 1 ning artikli 17 lõigetest 2 ja 3, mis on ära toodud eespool punktides 9–11, tuleneb, et liidu rahaline toetus, mis on mõeldud püügitegevuse kontrolli ja järelevalve tagamiseks tegelikult kasutatavate laevade ostmiseks, on selle otsuse kohaselt võimalik üksnes siis, kui kulutuste tegemisel on järgitud selles otsuses ja hankemenetlusi koordineerivates direktiivides, sh direktiivis 93/36 sätestatud tingimusi.

39 Liikmesriikide esitatud kulude tunnistamine abikõlblikuks ning liidu rahalise toetuse maksmine eeldab samuti, et kõnealustes direktiivides sätestatud eeskirjadest on kinni peetud. Sellest lähtuvalt tuleb tõdeda, et otsus 2001/43 ja eelkõige selle artikli 17 lõige 2 näeb ette, et liidu kaasrahastamine eeldab nimetatud direktiivide *ratione materiae* kohaldatavust. Otsuse 2001/431 sellist tõlgendust kinnitab ka eespool punktis 12 viidatud II lisa A osa punkt 4, mis täpsustab, millised andmed tuleb komisjonile esitada selleks, et viimane saaks kontrollida, kas liidu hankemenetlusalaseid õigusnorme on järgitud, ilma et oleks jäetud vähimatki võimalust, et need õigusaktid ei ole *ratione materiae* kohaldatavad.

40 Hankemenetlusi koordineerivates direktiivides sätestatud tingimuste täitmise nõue on nimelt kehtestatud eelkõige selleks, et liidu kaasrahastatavad ostutehingud oleksid täiesti läbipaistvad ja kontrollitavad. Pealegi ei kuulu sõjalaevade liidupoolne kaasrahastamine tegelikult ühise kalanduspoliitika valdkonda. Tingimused, mis peavad sellise kaasrahastamise puhul olema täidetud, on seega need tingimused, mis on sätestatud direktiivides, mis nimetatud menetlusi sisuliselt reguleerivad.

41 Käesolevas asjas on selge, et Portugali Vabariik, olles valinud kahe patrullimiseks kasutatava ookeanilaeva ehitamiseks läbirääkimistega menetluse, leidis, et ta ei ole kohustatud järgima riigihankealaseid õigusnorme. Tuginedes direktiivi 93/36 artikli 2 lõike 1 punktile b ja artiklile 3 ning siseriiklikule õigusele, millega nimetatud direktiiv üle võeti, asus Portugali Vabariik seisukohale, et käesolevas asjas kõne all olevad hanked ei kuulu *ratione materiae* nimetatud direktiivi kohaldamisalasse.

42 Eespool öeldut silmas pidades tuleb aga märkida, et otsuse 2001/431 kohaselt ei ole liikmesriigil, kes peab vastavalt sellele otsusele järgima riigihankealaseid õigusnorme, lubatud ühelt poolt taotleda liidu kaasrahastamist laevade ostuks, mis on mõeldud osaliselt või tervikuna püügitegevuse kontrolliks ja järelevalveks, ning jätta need õigusnormid samas kohaldamata, tuginedes EÜ artikli 296 lõike 1 punktile b põhjusel, et ostetud varustus on sõjalise otstarbega.

43 Neid kaalutlusi ei saa kahtluse alla seada Portugali Vabariigi argumendiga, mille kohaselt alles pärast seda, kui ta oli esitanud komisjonile rahalise toetuse taotluse, nimelt komisjoni 11. aprilli 2007. aasta määruse (EÜ) nr 391/2007, milles sätestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 861/2006 üksikasjalikud rakenduseeskirjad seoses liikmesriikide kuludega, mis tekivad ühise kalanduspoliitika suhtes kohaldatavate seire- ja kontrollikavade rakendamise tõttu (ELT L 97, lk 30), andmisega selgus, et liikmesriigid ei või EÜ artikli 296 alusel mingil juhul kõrvale kalduda riigihankealastest õigusnormidest.

44 Siinkohal tuleb märkida, et tõepoolest alles määruse nr 391/2007 andmisega täpsustati, et püügitegevuse kontrollimiseks mõeldud laevadele tehtud kulutuste osas ei ole võimalik kõrvale kalduda riigihankealastest õigusnormidest EÜ artikli 296 alusel. Samuti tuleb möönda, et määrus nr 391/2007 ei olnud käesolevas asjas ajaliselt kohaldatav, kuna see jõustus pärast Portugali Vabariigi esitatud taotlust rahalise toetuse saamiseks. Siiski ei saa nendest asjaoludest järeldada, et tol ajal kehtinud õigus võimaldas liikmesriikidel saada liidult rahalist toetust laevade ostmiseks ühise kalanduspoliitika raames ning rikkuda samal ajal riigihankealaseid õigusnorme EÜ artiklile 296 tuginedes. Sellega seoses tuleb komisjoniga nõustudes märkida, et ka enne määrusega

nr 391/2007 lisandunud täpsustust tulenes otsuses 2001/431 sätestatud tingimustest, et liikmesriigid, kes EÜ artiklile 296 tuginedes soovisid üldreeglist kõrvale kalduda, ei saanud samal ajal taotleda liidult rahalist toetust püügitegevuse kontrolliks mõeldud varustuse ostmise jaoks.

45 Pealegi tuleb vastupidi Portugali Vabariigile tõdeda, et otsus 2001/431 ei takista liikmesriikidel, kes on püügitegevuse kontrolli ja järelevalve teinud ülesandeks sõjaväele, saada rahalist toetust selle ühise poliitika elluviimiseks. Kuivõrd see otsus nõuab riigihankealaste õigusnormide järgimist, ei või need liikmesriigid loomulikult kõrvale kalduda hankemenetlusi reguleerivast üldisest korrast ja nõuda liidult rahalist toetust. Samas ei takista ka EÜ artikli 296 lõike 1 punkt b liikmesriikidel, kes kavatsevad osta selle sätte kohaldamisalasse kuuluvat sõjavarustust, järgida sellegipoolest ühiste hankemenetluste korda ning taotleda seega otsuses 2001/431 ette nähtud rahalist toetust. Seega tuleb tagasi lükata Portugali Vabariigi argument, mille kohaselt otsus jätta liidu rahalisest toetusest ilma EÜ artikli 296 lõike 1 punktis b sätestatud erandile tuginedes ja hankemenetlusi reguleerivast üldisest korrast kõrvale kaldudes ostetud varustus on ebaõiglane nende liikmesriikide suhtes, kes on otsustanud tagada püügitegevuse kontrolli sõjaliste vahenditega.

46 Direktiivi 93/36 artikli 2 lõike 1 punkti b osas tuleb märkida, et vastavalt sellele sättele ei kohaldata direktiivi tarnelepingute suhtes, mis on salajased või mille teostamisel tuleb rakendada erilisi julgeolekumeetmeid vastavalt asjaomases liikmesriigis kehtivatele õigus- ja haldusnormidele või juhul, kui see on vajalik riigi põhiliste julgeolekuhuvide kaitseks.

47 Nagu äsja leitud (vt eespool punkt 39 jj), eeldab liidu kaasrahastamine otsuse 2001/431 kohaselt, et kohaldatakse kõnealustes direktiivides sätestatud õigusnorme, mis hankemenetlusi sisuliselt reguleerivad. Isegi kui sellisel juhul eeldada, et liikmesriik võib tugineda direktiivi 93/36 artikli 2 lõike 1 punktis b ette nähtud erandile ja taotleda samas rahalist toetust otsuse 2001/431 alusel, tuleb tunnistada, et Portugali Vabariik ei ole tõendanud, et selle erandi kohaldamise tingimused olid käesoleval juhul täidetud.

48 Kõigepealt tuleb meenutada, et toimiku põhjal otsustades ei olnud kahe patrullimiseks kasutatava ookeanilaeva ostmist puudutav hange tunnistatud salajaseks, kuna *Diário da República*'s avaldatud ühismäärus nr 15/2001 viitab Portugali Vabariigi otsusele osta kaks sõjalaeva ja kasutada hanke puhul läbirääkimistega menetlust äriühinguga Estaleiros Navais de Viana do Castelo.

49 Lisaks tuleb märkida, et Portugali Vabariik tugineb riigi põhiliste julgeolekuhuvide kaitsele või eriliste julgeolekumeetmete rakendamisele seoses kõnealuste tarnetega, õigustamaks kõrvalekaldumist hankemenetlusi reguleerivast üldisest korrast.

50 Siiski tuleb nentida, et Portugali Vabariik väidab vaid, et patrullimiseks kasutatavatele ookeanilaevadele militaarside tarkvara arendamise ja paigaldamisega seotud tundlik teave on konfidentsiaalne, nimetamata siiski konkreetsemalt, milliseid erilisi julgeolekumeetmeid tuleb võtta patrullimiseks kasutatavate ookeanilaevade tarnimisel, ning põhjendamata, miks ta leiab, et teatavate andmete konfidentsiaalsuse kaitse oleks vähem tagatud, kui laevade ehitamine oleks usaldatud mõnele teisele äriühingule kui Estaleiros Navais de Viana do Castelo.

51 Siinkohal tuleb meenutada, et kohtupraktika kohaselt ei takista konfidentsiaalsuskohustuse kehtestamise vajadus mingil moel hankemenetluse korraldamist lepingu sõlmimiseks (vt selle kohta Euroopa Kohtu 8. aprilli 2008. aasta otsus kohtuasjas C-337/05: komisjon *vs.* Itaalia, EKL 2008,lk I-2173, punkt 52). Nagu komisjon õigesti märgib, oleks konfidentsiaalsuse nõuet pealegi saanud arvesse võtta menetluses osalemise tingimuste abil või pakkumuste hindamisel, kehtestades hankelepingu sõlmimisel alakriteeriumi, mis puudutab teabe konfidentsiaalsuse kaitse meetmeid.

52 Seega kui eeldada, et direktiivi 93/36 artikli 2 lõike 1 punkt b on kohaldatav, näib sellele sättele tuginemine, et õigustada patrullimiseks kasutatavate ookeanilaevade ostmist läbirääkimistega menetluse teel, nende laevade tootmisega seotud tundliku teabe lekitamise takistamiseks ebaproportsionaalne.

Portugali Vabariik ei ole nimelt tõendanud, et niisugust eesmärki ei oleks saanud saavutada samas direktiivis ette nähtud hankemenetluse raames (vt eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Itaalia, punkt 53).

53 Sellest tuleneb, et käesoleval juhul ei piisa tõendite puudumisel vaid kinnitusest – nagu seda tegi Portugali Vabariik –, et asjaomased tarned on tunnistatud salajaseks, et need on seotud eriliste julgeolekumeetmetega või et liidu õigusnormidest on vaja kõrvale kalduda liikmesriigi oluliste julgeoluhuvide kaitseks, et tõendada seda, et tegelikult esinevad direktiivi 93/36 artikli 2 lõike 1 punktis b sätestatud erandi kohaldamist õigustavad erakorralised asjaolud.

54 Järelikult ei ole Portugali Vabariigil alust väita, et vastavalt direktiivi 93/36 artikli 2 lõike 1 punktile b ei kohaldata seda direktiivi kõnealusele hankele.

55 Eeltoodu alusel ei saa nõustuda ühegi Portugali Vabariigi argumendiga, mis esitati eesmärgiga põhjendada tema õigust taotleda otsuse 2001/431 alusel liidult rahalist toetust kahe patrullimiseks kasutatava ookeanilaeva ostmiseks, ilma et tekiks kohustust järgida direktiivis 93/36 sätestatud riigihankealaseid õigusnorme.

56 Olles valinud läbirääkimistega menetluse, ei järginud Portugali Vabariik käesoleval juhul selles direktiivis sätestatud õigusnorme, sealhulgas artiklit 6, mille kohaselt kohaldavad tellijad riiklike tarnelepingute sõlmimisel avatud või piiratud menetlust, välja arvatud juhul, kui tarne puhul on tegemist mõne selle artikli lõigetes 2 ja 3 ammendavalt loetletud erijuhuga.

57 Käesoleval juhul tuleb tunnistada, et põhikohtuasjas kõne all oleva hanke puhul ei ole tegemist ühegi direktiivi 93/36 artikli 6 lõigetes 2 ja 3 sätestatud erandiga, mida Portugali Vabariik ka ei väida, mistõttu komisjon võis õigusega teha järelduse, et juhul kui see liikmesriik on kahe vaidlusaluse laeva ostmiseks valinud läbirääkimistega menetluse, ei ole ta täitnud selles direktiivis sätestatud nõudeid. Neil asjaoludel oli komisjonil seaduslik alus otsustada, et kahe patrullimiseks kasutatava ookeanilaeva ostmisega seotud kulud ei ole kõlblikud otsuse 2001/431 alusel antava rahalise abi saamiseks.

58 Eeltoodut arvesse võttes tuleb esimene väide tagasi lükata.

Teine väide, et rikutud on õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet

59 Teises väites leiab Portugali Vabariik, et komisjon on rikkunud õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet. Ta väidab sisuliselt, et kuna komisjon kiitis heaks rahalise toetuse taotluse, mille ta esitas otsuse 2001/431 alusel, andis komisjon talle kinnituse patrullimiseks kasutatavate ookeanilaevade ostmise rahastamiseks. Portugali Vabariik lisab, et komisjon oleks rahalise toetuse taotluse läbivaatamisel ja eelkõige otsuse 2002/978 tegemisel pidanud talle teatama, et läbirääkimistega menetlust ei saa kahe asjaomase laeva ostmiseks kasutada.

60 Komisjon vaidleb nendele argumentidele vastu.

61 Õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte osas tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktikast nähtub, et õigus nõuda õiguspärase ootuse kaitset, mis on üks liidu õiguse aluspõhimõtteid, laieneb kõigile isikutele, kes leiavad end olukorrast, millest ilmneb, et liidu haldusasutus on neile konkreetseid kinnitusi andes tekitanud nendes põhjendatud lootusi (vt Üldkohtu 19. märtsi 2003. aasta otsus kohtuasjas T-273/01: Innova Privat-Akademie *vs.* komisjon, EKL 2003, lk II-1093, punkt 26 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 18. jaanuari 2006. aasta otsus kohtuasjas T-107/03: Regione Marche *vs.* komisjon, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 129).

62 Õiguspärase ootuse kaitse põhimõte ei saa siiski välistada ühenduse toetuse peatamist, kui ilmselgelt ei ole järgitud selle toetuse andmiseks kehtestatud tingimusi (vt selle kohta Üldkohtu 29. septembri 1999. aasta otsus kohtuasjas T-126/97: Sonasa *vs.* komisjon, EKL 1999, lk II-2793, punkt 39, ja 14. detsembri 2006. aasta otsus kohtuasjas T-162/04: Branco *vs.* komisjon, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 123 ja seal viidatud kohtupraktika).

63 Pealegi ei ole Portugali Vabariik esitanud ühtegi tõendit selle kohta, et komisjon oleks kinnitanud vaidlusaluste kulude abikõlblikkust läbirääkimistega menetluse kasutamise puhul. Esimese väite analüüsist ilmneb igal juhul, et selline kinnitus oleks olnud ebaseaduslik. Sellest tuleneb, et Portugali Vabariik ei ole tõendanud, et käesoleval juhul olid täidetud eespool punktides 61 ja 62 viidatud kohtupraktikas nõutud tingimused.

64 Seetõttu tuleb teine väide tagasi lükata.

Kolmas väide, et puuduvad põhjendused

65 Kolmandaks väidab Portugali Vabariik, et vaidlustatud otsuse põhjendused on puudulikud, kuna komisjon ei selgita, miks ta keeldus kulude hüvitamisest.

66 Komisjon vaidleb nendele argumentidele vastu.

67 Põhjendamiskohustuse osas tuleb meenutada, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale tuleb põhjendamise nõude hindamisel arvesse võtta juhtumi asjaolusid, eelkõige akti sisu, põhjenduste olemust ning huvi, mis võib olla akti adressaatidel või teistel isikutel, keda akt otseselt ja isiklikult puudutab, selgituste saamiseks. Ei ole nõutud, et põhjendus täpsustaks kõiki asjakohaseid faktilisi ja õiguslikke asjaolusid, kuna otsuse põhjenduste vastavust EÜ artikli 253 nõuetele tuleb hinnata mitte ainult selle sõnastust, vaid ka konteksti ja kõiki asjaomast valdkonda reguleerivaid õigusnorme silmas pidades (Euroopa Kohtu 17. oktoobri 1995. aasta otsus kohtuasjas C-478/93: Madalmaad *vs.* komisjon, EKL 1995, lk I-3081, punktid 48 ja 49, ja 22. detsembri 2008. aasta otsus kohtuasjas C-487/06 P: British Aggregates *vs.* komisjon, EKL 2008, lk I-10515, punkt 172).

68 Nii on see eriti juhtudel, kui liikmesriigid on vaidlustatud õigusakti ettevalmistamisega lähedalt seotud ja seega kursis akti vastuvõtmise aluseks olevate põhjustega (eespool viidatud kohtuotsus Madalmaad *vs.* komisjon, punkt 50, ja Euroopa Kohtu 9. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-304/01: Hispaania *vs.* komisjon, EKL 2004, lk I-7655, punkt 50).

69 Lisaks on Euroopa Kohus otsustanud, et rakendusakti puhul on põhjendamiskohustus täidetud, kui selles on sõnaselgelt viidatud selle akti aluseks oleva määruse sätetele, võimaldades seega tuvastada kriteeriumid, millest akti vastuvõtmisel juhinduti (vt selle kohta Euroopa Kohtu 18. märtsi 1975. aasta otsus kohtuasjas 78/74: Deuka, EKL 1975, lk 421, punkt 6; 27. septembri 1979. aasta otsus kohtuasjas 230/78: Eridania-Zuccherifici nazionali ja Società italiana per l'industria degli zuccheri, EKL 1979, lk 2749, punktid 14–16, ja 14. jaanuari 1981. aasta otsus kohtuasjas 35/80: Denkavit Nederland, EKL 1981, lk 45, punktid 33–36).

70 Käesoleval juhul tuleb meenutada, et enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist toimus koosolek ja kirjavahetus. Pealegi viidatakse vaidlustatud otsuses 29. mai 2009. aasta kirjale, mis saadeti Portugali ametiasutustele otsuse 2001/431 artikli 17 lõike 3 alusel ja milles komisjon kirjeldas üksikasjalikult, miks ta jõudis toimikut analüüsides järeldusele, et asjaomaseid kulusid ei saa tunnistada abikõlblikuks (vt eespool punkt 20).

71 Tuleb märkida, et vaidlustatud otsuse vastuvõtmise taust ja selles otsuses sisalduvad põhjendused võimaldasid Portugali Vabariigil end kaitsta ning esitada sellekohaseid argumente, samuti mõista komisjoni arutluskäiku vaidlustatud otsuse tegemisel.

72 Kuna komisjon ei ole põhjendamiskohustust rikkunud, tuleb kolmas väide tagasi lükata.

73 Sellest tuleneb, et hagi tuleb rahuldamata jätta.

Kohtukulud

74 Üldkohtu kodukorra artikli 87 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud.

75 Kuna kohtuotsus on tehtud Portugali Vabariigi kahjuks, mõistetakse kohtukulud vastavalt komisjoni nõudele välja Portugali Vabariigilt.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ÜLDKOHUS (esimene koda)

otsustab:

1. Jätta hagi rahuldamata.

2. Mõista kohtukulud välja Portugali Vabariigilt.

Azizi Frimodt Nielsen Kancheva

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 18. juunil 2013 Luxembourgis.

Allkirjad